

2012

ГОДИШЕН ДОКЛАД

на Междуведомствената
комисия за експортен контрол и
неразпространение на оръжията
за масово унищожение към
министъра на икономиката,
енергетиката и туризма

за изпълнението на Закона за
експортния контрол на продукти,
свързани с отбраната, и на изделия
и технологии с двойна употреба

Съдържание:

I.	Въведение	2
II.	Цели и обхват на експортния контрол	3
	1. Продукти, свързани с отбраната	4
	2. Изделия и технологии с двойна употреба	5
	3. Прозрачност и предоставяне на информация	6
III.	Национална система за експортен контрол	7
	1. Организация и законодателство. Новости	8
	2. Контролни органи	11
IV.	Сътрудничество в областта на експортния контрол	13
	1. Сътрудничество в рамките на Европейския съюз	14
	2. Международни режими за експортен контрол	16
	3. Договори и организации за неразпространение на оръжията за масово унищожение	19
	4. Сътрудничество между компетентните органи и индустрията	19
V.	Ограничения и забрани за доставки на въоръжения и свързано оборудване	20
VI.	Данни за износа, вноса, трансфера, превоза и транзита на продукти, свързани с отбраната и изделия и технологии с двойна употреба за 2012 г.	22
Приложения		
	Приложение 1 Категории на Списъка на продуктите, свързани с отбраната	
	Приложение 2 Категории на Списъка на изделията и технологии с двойна употреба	
	Приложение 3 Обобщени данни за издадените разрешения и удостоверения, и за осъществения износ и трансфер на продукти, свързани с отбраната, от територията на Р България	
	Приложение 4 Обобщени данни за издадените разрешения и удостоверения, и за осъществения внос и трансфер на продукти, свързани с отбраната, за територията на Р България	
	Приложение 5 Обобщени данни за издадените разрешения и за осъществения износа и трансфера на изделия и технологии с двойна употреба от територията на Р България	
	Приложение 6 Обобщени данни за издадените удостоверения за внос и за осъществения внос на изделия и технологии с двойна употреба	

ВЪВЕДЕНИЕ

М
еждув
едомст
вената

комисия за експортен контрол и неразпространение на оръжията за масово унищожение (Междуведомствената комисия) към министъра на икономиката, енергетиката и туризма представя доклад за изпълнението на Закона за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба (ЗЕКПСОИТДУ), в изпълнение на разпоредбите на чл. 70 от ЗЕКПСОИТДУ.

Годишният доклад за дейността на Междуведомствената комисия съдържа информация за периода **от 1 януари до 31 декември 2012 г.** е обособен тематично:

- цели и обхват на експортния контрол;
- национална система за експортен контрол и националното законодателство;
- международно сътрудничество в областта на експортния контрол, диалог с бизнеса и академичните среди;
- изпълнение на международните ангажменти на страната ни в областта на експортния контрол и неразпространението на оръжията за масово унищожение (ОМУ);
- ограничения и забрани за доставки на въоръжения и свързаното с тях оборудване;
- принцип на прозрачност – представяне на статистически данни за износа, вноса и трансфера на продукти, свързани с отбраната (ПСО), и изделия и технологии с двойна употреба (ИТДУ);
- категории на Списъка на продуктите, свързани с отбраната и категориите на Списъка на изделията и технологии с двойна употреба;
- обобщени данни за:
  - ◆ издадените разрешения и удостоверения, и за осъществения износ и трансфер на ПСО от територията на Р България;
  - ◆ издадените разрешения и удостоверения, и за осъществения внос и трансфер на ПСО за територията на страната;
  - ◆ издадените разрешения и за осъществения износ и трансфер на ИТДУ от територията на Р България;
  - ◆ издадените удостоверения за внос и за осъществения внос на ИТДУ.

ЦЕЛИ И ОБХВАТ НА ЕКСПОРТНИЯ КОНТРОЛ

Целите, които си поставя международната общност в областта на експортния контрол на ПСО и на ИТДУ и политиката, която следва в тази област, са продиктувани от загрижеността за опазването на международния мир и сигурност и противодействие на тероризма, както и от необходимостта за прилагането на ефективни мерки за експортен контрол на ПСО и неразпространение на ОМУ.

Политиката на Р България в областта на експортния контрол и неразпространението на ОМУ е отговорна и последователна, в съответствие с поетите ангажименти по линия на многостранните договорености в областта на експортния контрол, и с отчитане на наложените международни санкции по линия на Съвета за сигурност на Организацията на обединените нации (СС на ООН), от Европейския съюз (ЕС) и Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ).

Системата за експортен контрол в Р България съответства на най-съвременните европейски и международни стандарти в тази област, като периодично въвежданите промени са от ключово значение за реализиране на основните външнополитически приоритети на страната ни, свързани с членството в НАТО и в ЕС, като прилагането на принципите на експортния контрол на национално ниво е обвързано със защитата на националната сигурност, икономическите и външнополитическите интереси на страната ни.

Контролът, както в рамките на международните организации и режими, така и на национално ниво, обхваща определени категории конвенционални въоръжения, свързано с тях оборудване и средствата за тяхното производство, а също така и широка гама ИТДУ, които могат да бъдат използвани както за граждански цели, така и за производството на конвенционални оръжия, производството и разпространението на ОМУ. Обект на контрол са и определени технологии и софтуер, свързани с контролираните изделия, а също така и оказването на техническа помощ, свързана с тях.

Продукти, свързани с отбраната

Продуктите, свързани с отбраната, които подлежат на експортен контрол, са определени с нормативно установен списък, приет в българското национално законодателство, с актуализация през 2012 г. в Постановление № 158 на МС от 24.07.2012 г. за приемане на Списък на продуктите, свързани с отбраната, и Списък на изделията и технологиите с двойна употреба, които подлежат на контрол при внос (*Обн., ДВ, бр. 59 от 03.08.2012 г.*). Списъкът на продуктите, свързани с отбраната, следва съдържанието и подредбата на Общия списък на оръжията на ЕС.

Обект на експортния контрол на продуктите, свързани с отбраната, са всички бойни огнестрелни оръжия и боеприпасите за тях, бомби, торпеда, реактивни снаряди, ракети, средствата за управление на огъня, военните сухопътни транспортни средства, редица химически или биологични токсични вещества и средства за защита от тях, радиоактивни и взривни материали с военно предназначение, ракетни горива, пиротехнически и други вещества, военни плавателни съдове и летателни апарати, специализирано военно електронно оборудване, кинетични високоскоростни оръжейни системи, бронирани или

защитни технически средства, симулатори за бойно обучение, апаратури за визуализация или радиоелектронно противодействие, заготовки и отливки, които се използват в контролирани продукти, водолазна апаратура, технически бази-данни и други технически средства с военно предназначение, средства за производство на оръжия, оръжейни системи с насочена енергия, средства за защита, криогенни и свръхпроводими технически средства, софтуер със специално предназначение, военни технологии, както и техническата помощ, свързана с поддръжка, ремонт, модифициране и модернизация на оръжия.

Изделия и технологии с двойна употреба

Регламент (ЕО) 428/2009 на Съвета на ЕС от 5 май 2009 г. за въвеждане на режим на Общността за контрол на износа, трансфера, брокерската дейност и транзита на изделия и технологии с двойна употреба (Регламент (ЕО) 428/2009) е основният европейски акт в областта на контрола на ИТДУ, който въвежда режим за контрол на износа, трансфера, брокерската дейност и транзита на ИТДУ, и е директно приложим от държавите-членки на ЕС, като част от общата търговска политика на ЕС.

Изделията с двойна употреба са изделия, включително софтуер и технологии, които могат да се използват както за граждански, така и за военни цели, и включват всички изделия, които могат да се прилагат както за невзривна употреба, така и по какъвто и да било начин, подпомагащ производството на ядрени оръжия или други ядрени взривни устройства. Износът, трансферът и транзитът на ИТДУ, както и брокерската дейност с тях се контролират с цел неразпространението на ядрени материали, химически и биологически оръжия и оборудването за тяхното производство. ЕС прилага общ списък с ИТДУ (Приложение I на Регламент (ЕО) 428/2009), който е изменен през 2012 г. с Регламент (ЕС) 388/2012. Списъкът съдържа ИТДУ, разпределени в 10 категории: ядрени материали, съоръжения и оборудване; специални материали и свързаното с тях оборудване; обработката на материали; електроника; компютри; телекомуникации и информационна сигурност; сензори и лазери; навигационно и авиационно оборудване; морски системи; космически апарати и силови установки и свързаното с тях оборудване, компоненти, материали, технологии и софтуер. Приложение I на Регламент (ЕО) 428/2009 обединява контролираните ИТДУ от международните режими за експортен контрол - Васенаарска договореност (ВД), Режим за контрол на ракетните технологии (РКРТ), Група на ядрените доставчици (ГЯД), Австралийска група (АГ) и конвенции за неразпространение на ОМУ - Конвенцията за забрана на разработването, производството, натрупването и употребата на химически оръжия и за тяхното унищожаване (КЗХО) и Конвенцията за забрана на разработването, производството и натрупването на запаси от бактериологични (биологични) и токсични оръжия (КЗБО) и за тяхното унищожаване. В рамките на ЕС се прилага контрол върху трансфера на определени „чувствителни“ ИТДУ, описани в Приложение IV на Регламент (ЕО) 428/2009, за които се изисква разрешение за трансфер от територията на държава – членка на ЕС с местоназначение в Общността.

Прозрачност и предоставяне на информация

Прозрачността и предоставянето на информация са сред основните принципи, приети от международната общност в областта на експортния контрол. Прозрачността спомага за общото разбиране на целите на експортния контрол, включително функционирането на националните системи за експортен контрол и на международните режими и организации, механизмите за лицензиране на външнотърговски сделки с контролирани изделия и техните обеми, държавите-износители и крайни потребители.

Р България ежегодно предоставя на Съвета на ЕС данни за осъществения през предходната година износ на оръжия. На основание чл. 8, ал. 2 от Обща позиция 2008/944/ОВППС на Съвета, определяща общи правила за режим на контрол върху износа на военни технологии и оборудване, Секретариатът на Съвета на ЕС изготвя консолидиран доклад въз основа на предоставените от държавите-членки национални данни.

Докладът на ЕС интегрира данни за износа на оръжие от държавите-членки за предходната календарна година по категории въоръжение и стойности на разрешения и реализиран износ. Документът се предоставя на Европейския парламент и се публикува в Официалния вестник на ЕС.

В съответствие с международните си ангажименти Р България ежегодно предоставя информация, както следва:

- по линия на Регистъра на ООН за конвенционалните оръжия - за осъществен износ, внос и трансфер по 7-те категории на Регистъра и за малки оръжия и леки въоръжения (МОЛВ);
- по линия на Международния обмен за МОЛВ по Документа на ОССЕ за МОЛВ - за осъществен износ и внос за и от страни-членки на ОССЕ;
- за осъществен износ за страни, неучастващи във Васенаарската договореност, по 8-те категории оръжия съгласно Основополагащите елементи на режима (седемте категории по Регистъра на ООН за конвенционалните оръжия и МОЛВ);
- за осъществен износ за страни, неучастващи във Васенаарската договореност, на ИТДУ от „sensitive“ и „very sensitive“ lists;
- по линия на Организацията за забрана на химическите оръжия, Националният орган по прилагане на КЗХО – Междуведомствената комисия, одобрява и предоставя Годишна декларация за извършени производствени и търговски дейности с токсични химически вещества, техните прекурсори и други органични производства за предходната календарна година, както и Годишна декларация за планираните производства за предстоящата календарна година на веществата от списъците на КЗХО;
- декларация на Р България за предприетите мерки за укрепване на доверието по линия на Конвенцията за забрана на биологическото оръжие.

НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ЗА ЕКСПОРТЕН КОНТРОЛ

**НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ЗА ЕКСПОРТЕН КОНТРОЛ.
ОРГАНИЗАЦИЯ И ЗАКОНОДАТЕЛСТВО**

- **Закон за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба** (Обн., ДВ, бр. 26 от 29.03.2011 г., в сила от 30.06.2012 г., изм. и доп., бр. 56 от 24.07.2012 г., в сила от 24.07.2012 г., бр. 93 от 27.11.2012 г.)

- **Правилник за прилагане на закона за експортния контрол** на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба (Обн., ДВ, бр. 57 от 26.07.2011 г., в сила от 30.06.2012 г., изм. и доп., бр. 68 от 04.09.2012 г.)

- **Постановление на Министерския съвет № 158 от 24.07.2012 г.** за приемане на Списък на продуктите, свързани с отбраната, и Списък на изделията и технологиите с двойна употреба, които подлежат на контрол при внос (Обн., ДВ, бр. 59 от 03.08.2012 г.)

- **Постановление № 272 на МС от 30.10.2012 г.** за изменение и допълнение на Постановление № 91 на МС от 9.04.2001 г. за утвърждаване на Списък на държавите и организациите, спрямо които Р България прилага забрана или ограничения върху продажбата и доставките на въоръжение и свързаното с него оборудване, в съответствие с резолюции на Съвета за сигурност на ООН и решения на Европейския съюз и на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (Обн., ДВ, бр. 37 ОТ 2001 г.; изм. и доп., бр. 70 ОТ 2002 г., бр. 22 и 61 от 2003 г., бр. 9, 61 и 110 от 2004 г., бр. 24, 74, 78, 85, 94 и 96 от 2005 г. бр. 22, 32, 33 и 92 от 2006 г., бр. 7, 32, 34, 41, 46 и 61 от 2007 г., бр. 9 и 43 от 2008 г., бр. 92 от 2009 г., бр. 24 и 73 от 2010 г. и бр. 49 от 2012 г.)

- **Закон за забрана на химическото оръжие и за контрол на токсичните химически вещества и техните прекурсори** (Обн., ДВ, бр. 8 от 28.01.2000 г., изм., бр. 82 от 16.10.2009 г., в сила от 16.10.2009 г.)

- **Наредба № 16-437 от 04.05.2007 г.** за условията и реда за извършване на дейности с токсичните химически вещества и техните прекурсори (Обн. бр. 40 от 2007 г., изм. бр.18 от 23.02.2013 г.)

- **Закон за изпълнение на Регламент на Съвета (ЕО) № 1236/2005** относно търговията с някои стоки, които биха могли да бъдат използвани с цел прилагане на смъртно наказание, изтезания или други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание (Обн., ДВ, бр. 23 от 29.02.2008 г.)

Законът за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба (обн., ДВ, бр. 26 от 29.03.2011 г., в сила от 30.06.2012 г.) отмени Закона за експортния контрол на оръжия и изделия и технологии с двойна употреба. Законът въведе правила и процедури по отношение на продукти, свързани с отбраната, които транспонират съответните разпоредби на Директива 2009/43/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 май 2009 година за опростяване на реда и условията за трансфер на продукти, свързани с отбраната, вътре в Общността (Директива 2009/43/ЕО).

Съгласно Директива 2009/43/ЕО се въведе процедура за сертифициране на получатели на ПСО от други държави-членки, с което сертифицираните получатели могат да се възползват от опростената процедура по включването им в генералните разрешения за трансфер, публикувани от държавите-членки на доставчиците. Надеждността на сертифицираните получатели се оценява по редица критерии.

Към лицата, които могат да извършват дейности с ПСО бяха добавени структурите на централната администрация на изпълнителната власт, ръководени от министри, Държавната агенция „Национална сигурност“, Националната разузнавателна служба и Националната служба за охрана.

Лицензионният режим при трансфер на ПСО в Общността бе заменен с регистрационен.

Законът въведе нови видове разрешения за трансфер на ПСО, от територията на Р България за други държави-членки - индивидуално, глобално и национално генерално. В някои специфични случаи разрешителният режим за трансфер бе заменен с регистрационен. Въвеждането на нови типове разрешения дава възможност за включването в тях на повече получатели на определени категории ПСО в една или повече държави-членки. С публикуването на генералното разрешение за трансфер и издаването на глобално разрешение за трансфер на ПСО от територията на Р България, се дава възможност за извършването на многократни трансфери и отпадане на процедурите по подаване на заявления за разрешаването на индивидуални сделки. Предвидени са процедури за издаване на глобални разрешения за износ и внос, а също така и прилагането на регистрационен вместо разрешителен режим. Органът, който регистрира внос, износ или трансфер е министърът на икономиката, енергетиката и туризма.

Контролът върху брокерската дейност с ПСО е разширен, като в категорията на лицата, които могат да извършват такава дейност и съответно да бъде упражняван контрол на дейността им от страна на компетентните ни органи са включени: българските граждани, гражданите на други държави-членки и гражданите на Европейското икономическо пространство, пребиваващи на територията на Р България и гражданите на трета държава, които са получили разрешение за постоянно пребиваване в Р България. Предложените текстове напълно съответстват на разпоредбите и препоръките на Обща позиция на Съвета 2003/468/ОВПС от 23 юни 2003 за контрол на брокерската дейност с оръжия.

Със Закон за изменение и допълнение на ЗЕКПСОИТДУ и в съответствие с Директива 2009/43/ЕО бе въведено изискване фирмите, кандидатстващи за лиценз за износ, внос, транспортиране, сертификат за получател на ПСО, удостоверение за регистрация за трансфер и удостоверение за регистрация за брокерска дейност с ПСО, да представят описание на утвърдената от служител на висша ръководна длъжност система за вътрешен контрол и съответствие и на системата за управление на износа и вноса, транспортната дейност, трансфера и брокерската дейност.

В същия период влязоха в сила Правилникът за прилагане на закона за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба, Тарифата за таксите, които се събират по Закона за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба (Постановление № 138 на Министерския съвет от 02.07.2012 г.) и бе издадена Заповед № РД-16-996/13.09.2011 на министъра на икономиката, енергетиката и туризма за утвърждаване на образци на документи съгласно Закона за експортния контрол на продукти, свързани с отбраната, и на изделия и технологии с двойна употреба.

През 2012 г. бяха актуализирани Списъкът на продуктите, свързани с отбраната, и Списъкът на изделията и технологиите с двойна употреба, които подлежат на контрол при внос (Постановление № 158 на Министерския съвет от 2012 г.).

С Постановление № 120 на МС от 25.06.2012 г. бе създаден Междуведомственият съвет по отбранителна индустрия и сигурност на доставките към Министерския съвет, който е правоприемник на Междуведомствения съвет по въпросите на военнопromишления комплекс и мобилизационната готовност на страната. Съветът е консултативен орган за разработване на принципите и за осъществяване на координацията при провеждането на държавната политика в областта на отбранителната индустрия, на експортния контрол на ПСО, на отбранително-мобилизационната подготовка на страната и на международното отбранително-икономическо и научно-техническо сътрудничество във връзка с отбраната и сигурността на страната.

На 8 януари 2012 г. влезе в сила Регламент (ЕС) № 1232/2011 на Европейския Парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕО) № 428/2009. Издаващ орган на тези генерални разрешения за износ е ЕС. Генералните разрешения на Съюза за износ са валидни за износ от цялата територия на ЕС и са следните видове: № EU001 – износ за Австралия, Канада, Япония, Нова Зеландия, Норвегия, Швейцария, вкл. Лихтенщайн и САЩ; № EU002 - износ на определени изделия с двойна употреба за определени местоназначения; № EU003 - износ след поправка/замяна; № EU004 - временен износ за изложение или панаир; № EU005 – телекомуникационно оборудване; № EU006 - химически продукти.

КОНТРОЛНИ ОРГАНИ

Контролни функции в областта на експортния контрол на ПСО и ИТДУ имат Междуведомственият съвет, Междуведомствената комисия, министърът на икономиката, енергетиката и туризма, министърът на вътрешните работи, председателят на ДАНС, директорът на Агенция "Митници" на Министерството на финансите или от оправомощени от тях длъжностни лица, съгласно чл. 67, ал. 1 от ЗЕКПСОИТДУ.

Междуведомствен съвет

Междуведомственият съвет издава лиценз за износ, внос и транспортиране на продукти, свързани с отбраната, сертификат за получател на продукти, свързани с отбраната, както и удостоверение за регистрация за трансфер и удостоверение за регистрация за брокерска дейност с продукти, свързани с отбраната.

Съпредседатели на Междуведомствения съвет са министърът на икономиката, енергетиката и туризма и министърът на отбраната. В Междуведомствения съвет са включени представители на Министерството на икономиката, енергетиката и туризма, Министерството на отбраната, Министерството на вътрешните работи, Министерството на външните работи, Министерството на финансите, Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията, Министерството на регионалното развитие и благоустройството, Министерството на образованието, младежта и науката, Националната разузнавателна служба, Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС), Държавна агенция "Държавен резерв и военновременни запаси".

Междуведомствена комисия

Председател на Междуведомствената комисия е министърът на икономиката, енергетиката и туризма, а членове са представители на Министерството на външните работи, Министерството на икономиката, енергетиката и туризма, Министерството на отбраната, Министерството на вътрешните работи и ДАНС.

Междуведомствената комисия:

- разглежда заявления за издаване на индивидуални и глобални разрешения за износ, внос и трансфер от територията на Р България, транзит, превоз, участие в изложение на ПСО и брокерска сделка с тях;
- разглежда заявления за издаване на индивидуални и глобални разрешения за износ и трансфер от територията на Р България, транзит и брокерска дейност с ИТДУ;
- разглежда заявления за издаване на удостоверения за регистрация за производство, преработване или употреба на вещества от приложенията на КЗХО;
- публикува национални генерални разрешения за трансфер на ПСО и за износ и трансфер на ИТДУ;
- приема декларациите за осъществяване на износ по Генерални разрешения на Съюза за износ (ГРСИ).

Министър на икономиката, енергетиката и туризма

Министърът на икономиката, енергетиката и туризма (или оправомощени от него длъжностни лица):

- регистрира физически и юридически лица за извършване на износ и трансфер на ИТДУ и брокерска дейност с тях;
- регистрира вноса на изделия и технологии с двойна употреба, попадащи в Приложение 2 на Постановление на Министерския съвет № 158/24.07.2012 г. за приемане на Списък на продуктите, свързани с отбраната, и Списък на изделията и технологиите с двойна употреба, които подлежат на контрол при внос;
- регистрира трансфера на ПСО за територията на Р България за лицата по чл. 5 т. 1 от ЗЕКПСОИТДУ (физически и юридически лица, регистрирани по реда на Търговския закон);
- регистрира износа, вноса и трансфера на ПСО от територията на Р България на лицата по чл. 5 т. 2 от ЗЕКПСОИТДУ (структури на централната администрация на изпълнителната власт, ръководени от министри, Държавна агенция "Национална сигурност", Националната разузнавателна служба и Националната служба за охрана). Задължение на тези лица е да декларират планиран трансфер на ПСО за територията на страната.

Актуална информация относно националната система за експортен контрол, законодателството, както и друга полезна информация във връзка с контрола на ПСО и ИТДУ е публикувана на интернет страниците на:

- Междуведомствената комисия: www.exportcontrol.bg;
- Министерството на икономиката, енергетиката и туризма: <http://www.mi.government.bg/bg>;
- Междуведомствения съвет по отбранителна индустрия и сигурност на доставките: <http://www.micmrc.government.bg>

СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА ЕКСПОРТНИЯ КОНТРОЛ

Сътрудничество в рамките на ЕС

Специфичните разпоредби относно Общата външна политика и политика на сигурност, които са описани в Договора за ЕС, са основата за общите политики и действия на държавите-членки в областта на експортния контрол.

В рамките на принципите и целите на своята външна дейност ЕС провежда, определя и прилага обща външна политика и политика на сигурност, която се основава на развитието на взаимната политическа солидарност между държавите-членки, на определянето на въпросите от общ интерес, запазване на общите ценности, фундаментални интереси и независимостта на ЕС, укрепване на сигурността на ЕС и държавите-членки с всички средства, запазването на мира и укрепването на международната сигурност, засилване на международното сътрудничество, развитие и консолидиране на демокрацията и силата на закона с респект към правата на човека и основните свободи. В съответствие с член 346 от Договора за функциониране на ЕС, всяка страна може да предприема мерките, които счете за необходими за запазване на своите интереси в областта на сигурността, в т.ч. и свързаните с търговията с оръжия, боеприпаси и военни материали. На основание на тази разпоредба държавите-членки прилагат национални политики по отношение на износа и вноса на военни изделия.

Обща Позиция 2008/944/ОВППС на Съвета от 8 декември 2008 година, определяща общи правила за режим на контрол върху износа на военни технологии и оборудване

Общата Позиция 2008/944/ОВППС определя осем основни критерии, които трябва да се отчитат при разглеждане на заявленията за износ на продукти, свързани с отбраната. В случаите, когато износът на въоръжение не отговаря на един и/или повече от критериите, държавата-износител може да откаже издаването на разрешение за осъществяване на износа. Осемте критерии са свързани със:

- (1) зачитане на международните ангажименти на държавите-членки и наложени санкции от СС на ООН, ЕС и ОССЕ;
- (2) зачитане правата на човека в държавата-краен получател;
- (3) вътрешната обстановка в държавата-краен получател - съществуването на напрежение или въоръжени конфликти;
- (4) запазване на регионалния мир, сигурност и стабилност и недопускане на прекомерно струпване на оръжия в райони с потенциални или съществуващи конфликти;
- (5) опазване на националната сигурност на държавите-членки и на техните територии;
- (6) поведението на държавата-вносител в международната общност, включително по отношение на подкрепата за международния тероризъм и поддържащите го държавни режими;
- (7) наличието на риск от пренасочване или реекспорт при нежелателни условия;
- (8) съвместимостта на оръжията или оборудването с техническия и икономическия капацитет на държавата-получател.

Обмен на информация

Допълнителните ангажименти на държавите-членки, сред които и обменът на информация за откази, направени при разглеждане на заявления за износ на оръжия са разписани в Обща Позиция 2008/944/ОВППС. В съответствие с това, всяка държава-членка е поела ангажимент в случаите на разглеждане на заявление за износ на оръжия да се отчитат направените от други държави-членки откази за идентични сделки. При наличието на такива, се провеждат консултации с цел уточняване на идентичността на сделката и актуалността на приложените критерии от Общата позиция. В чл. 8 на Общата позиция е предвидено и публикуването на Годишен доклад на ЕС за износа на оръжия, който представя подробна информация за издадените разрешения и реализирания износ по държави-износители, страни-вносители, категории от Общия списък на оръжията и стойности.

Държавите-членки обсъждат въпроси и обменят информация относно общата политика на ЕС по тези въпроси, националните политики на експортен контрол спрямо отделни страни и региони, годишните отчети, процесите на консултации и др., в рамките на редовните заседания на специализираната **Работна група по износа на конвенционални оръжия (COARM - Council Working Group on Conventional Arms Exports)** към Европейската служба за външна дейност (ЕСВД).

Ангажимент на държавите-членки, съгласно Регламент 428/2009, е преди издаване на разрешение за износ на ИТДУ или за брокерски услуги с тях да разгледат валидните откази за идентична сделка. В случай на установени съвпадения се предприема провеждане на консултации с компетентните органи на държавата-членка, нотифицирала отказа. Обмяната на информация за направените откази от държавите-членки се осъществява чрез защитена електронна система, която е разработена и се поддържа от Европейската комисия (ЕК).

Договор за търговия с оръжие

През 2012 г. продължиха консултациите и обсъжданията по бъдещия Договор за търговия с оръжие (ДТО). На 03.04.2013 г. Общото събрание на ООН прие ДТО - международен инструмент, регулиращ търговията с оръжия в глобален аспект. ДТО предвижда общи международни стандарти, които имат за цел да бъде предотвратена нежелателна крайна употреба и нелегалния трафик на продукти, свързани с отбраната.

На регулярните съвместни заседания на **COARM** и **Работната група по глобално разоръжаване и контрол на оръжията (CODUN – Working Party on Global Disarmament and Arms Control)** към ЕСВД, държавите-членки обсъждат въпроси и обменят информация относно националните позиции, свързани с обхвата, целите и съдържанието на ДТО. Дискусиите са насочени и към мерките, които ще бъдат предвидени за изпълнение от страните по ДТО, като същите трябва да бъдат съобразени с практическата им приложимост, при отчитане на различния капацитет на държавите и спецификите на техните правно-нормативни системи.

Дейност на ЕС в борбата с разпространението на ОМУ и системите за тяхното доставяне

Дейността на ЕС в областта на експортния контрол и неразпространението на ОМУ е тясно свързана с работата на международните режими и организации за експортен контрол. Тя е предмет на обсъждане и дискусии в две специализирани работни групи:

- **Работна група по неразпространението на ОМУ** (CONOP - *Council Working Party on Non-proliferation*) към ЕСВД;
- **Работна група по ИТДУ** (WPDU - *Working Party on Dual-Use Goods*) към Съвета на ЕС.

Дейността на Работната група по ИТДУ е свързана с набелязване на мерки по ефективното прилагане и усъвършенстване на законодателството на ЕС в тази област и ежегодното актуализиране на списъците с контролираните ИТДУ. През 2012 г. в рамките на работната група бе обсъдено предложението на ЕК за проект на Регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕО) № 428/2009, с който да се делегира правомощия на ЕК (делегиране на правомощия на ЕК да приема актове).

Съгласно чл. 23 на Регламент (ЕО) 428/2009 е създадена **Координационна група** (DUCG - *Dual-use Co-ordination Group Meeting*), председателствана от ЕК, която обсъжда и проучва различни въпроси, свързани с практическото прилагане на регламента и приемането на ръководни правила на ЕС за експортния контрол на ИТДУ.

През последните години борбата с разпространението на ОМУ продължава да бъде приоритет за ЕС. ЕС полага усилия в многостранните форуми въз основа на Стратегията на ЕС срещу разпространението на ОМУ, приета от Съвета през 2003 г., и на Новите насоки за действие от страна на ЕС в борбата срещу разпространението на ОМУ и средствата за тяхното пренасяне.

От 2010 г. ЕК стартира проект за провеждане на посещения (peer visits) в държавите-членки с цел идентифицирането и споделянето на най-добри практики съгласно чл. 23 на Регламент (ЕО) № 428/ 2009. През 2012 г. беше проведено партньорско посещение в Никозия, Кипър.

Международни режими за експортен контрол и организации в областта на неразпространение на ОМУ

Р България е страна по международните режими за експортен контрол: Васенаарската договореност, Австралийската група, Режима за контрол на ракетните технологии, Групата на ядрените доставчици и Комитета „Цангер“, които са учредени от държави-съмишленици и не притежават официален статут на международни организации. Държавите-участнички се придържат към общоприети принципи и правила на контрол и обмен на информация по отношение на определени групи изделия и технологии с цел избягване на риска от нерегламентираното им използване и разпространение и стремеж за осъществяване на контакти с трети държави с цел приобщаването им към ръководните правила на тези режими.

Основни принципи в дейността на международните режими за експортен контрол са спазването на общи правила и прозрачност, изразяващи се в обмен на информация по

отношение на издадени разрешения за трансфери, направени откази по заявления за износ и прилагането на т. нар. „*no undercut*“ политика. Последният термин означава недопускането на износ от държава, членуваща в съответния режим, в случаите когато за идентична сделка е направен отказ от друга държава-участничка. В тези случаи е предвидена процедура за провеждане на консултации с държавата, издала отказа, преди вземане на решение по аналогичната сделка. Тази система се прилага в рамките на режимите. Важен принцип е „всеобхватната“ клауза („*catch-all clause*“), която е въведена в ръководните правила на международните режими за експортен контрол и дава основание на контролните органи да прилагат разрешителен режим (т.е. да издадат разрешение или да откажат издаване на разрешение) по отношение на износа на изделия и технологии, които не са включени в списъците с контролирани ИТДУ, но за които са налице основателни причини да се счита, че могат да бъдат използвани за производство и разпространение на ОМУ или са предназначени за военна крайна военна употреба в държава, спрямо която има наложено оръжейно ембарго на ООН, ОССЕ или ЕС. Експортният контрол обхваща и т. нар. „нематериални трансфери“ (*intangible transfers*), които се отнасят за предаването на софтуер и технологии чрез електронни медии, включително и чрез факс, телефон, електронна поща или други електронни средства за чуждестранен потребител. Този контрол се прилага и по отношение на предоставянето на знания и техническа помощ чрез обучение, предаване на умения или консултантски услуги, включително и случаите, когато това става чрез устно предаване на съответната информация.

➤ **Васенаарска договореност**

Васенаарската договореност е създадена с цел да допринесе за регионалната и международната сигурност и стабилност чрез насърчаване на прозрачността и по-голяма отговорност при трансферите на конвенционално оръжие и на ИТДУ, като по този начин се предотвратят дестабилизиращи натрупвания на оръжие. Участващите държави се стремят чрез техните национални политики да гарантират, че трансферите на такива изделия няма да допринасят за развитието или подобряването на военни способности, които подкопават тези цели и няма да бъдат отклонявани за подпомагане на такива способности. Разрешаването на износ или отказ на издаването на разрешение за износ на което и да е изделие от списъците на договореността е отговорност на всяка участваща държава. Представители на участващите държави участват в срещи на работните органи на договореността във Виена, където се намира секретариатът на Васенаарската договореност.

През 2012 г. Мексико е приет като член на Васенаарската договореност. Официалният сайт на режима, на който може да бъде намерена информация за страните-участнички, основополагащите принципи и документи, е www.wassenaar.org.

➤ **Австралийска група**

Международен режим за ограничаване и предотвратяване на разпространението на химическо и биологическо оръжие чрез контрол на химическите вещества и биологични агенти и свързаното с тях оборудване и технологии. Р България участва в режима от м. октомври 2001 г. Основна цел на групата е държавите–участнички да сведат до минимум опасността от подпомагане на разработването и разпространението на химически или биологични оръжия чрез прилагането на общи правила и принципи при износа на определени химически съединения, човешки, растителни и животински патогени, токсини и свързано с тях оборудване за разработване, производство и разпространение. Групата провежда ежегодни срещи. Всички държави, които участват в Австралийската група, са страни по КЗХО и КЗБО. Членовете на АГ се стремят да гарантират, че контролът на износа не пречи на законната търговия и техническо сътрудничество в химичните и биологичните сектори.

През 2012 г. в АГ не бяха приети нови членове. Продължават официалните заявки за членство от няколко страни. Официалният сайт на режима е www.australiagroup.net.

➤ **Режим за контрол на ракетните технологии**

Режимът за контрол на ракетните технологии е доброволно сдружение на страни, които споделят целите на неразпространението на безпилотни системи, способни да пренасят оръжия за масово унищожение, и които координират националните си политики и мерки за експортен контрол, насочени към предотвратяване на разпространението им. Този режим се основава на Ръководни правила за обща експортна политика, която се прилага към списък от контролирани изделия, софтуер и технологии. През 2002 г. РКРТ беше допълнен с Международния кодекс на поведение срещу разпространението на балистични ракети, известен още като „Хагски кодекс на поведение“, който призовава за съдържаност и внимание по отношение на разпространението на балистични ракети, способни да пренасят ОМУ. Р България участва в режима от 1 юни 2004 г.

През 2012 партньорите прегледаха и обмениха информация по няколко ключови аспекта на вътрешните процедурни дейности на РКРТ, особено по въпроси, свързани с бъдещото членство. Отделни кандидатури за членство бяха обсъждани, но без да бъде постигнат консенсус. Информация за принципите, целите и членовете на режима може да бъде намерена на официалната интернет страница на РКРТ: www.mtcr.info.

➤ **Комитет „Цангер“**

Комитетът „Цангер“ е международен режим, съдействащ за спазване на разпоредбите, свързани с експортния контрол, по линия на Договора за неразпространение на ядреното оръжие. Р България е приета в Комитета „Цангер“ на ежегодната среща на държавите–участнички на 22.10.1992 г. Ръководните правила на режима предвиждат три условия на доставка, свързана с употреба или производство на ядрени материали: предоставяне на гаранции, че изделията няма да бъдат използвани за ядрени експлозиви, че държавата–

вносител е приела гаранциите на Международната агенция за атомна енергия (МААЕ) и клауза за реекспорт, изискваща държавата-вносител да приложи идентични процедури при реекспорт. Няма новоприети държави членки в Комитета „Цангер“ през 2012 г. Подробна информация е публикувана на сайта www.zanggercommittee.org.

➤ **Група на ядрените доставчици**

Групата на ядрените доставчици е група от държави, обединени от общ стремеж да допринесат за неразпространението на ядрени оръжия чрез прилагането на Ръководни правила за износа на ядрени материали и свързано оборудване. Тези правила се прилагат от всяка участваща държава в съответствие с националното законодателство и практики и имат за цел да се гарантира, че международната търговия с ядрени материали за мирни цели не допринася за разпространението на ядрени оръжия или други ядрени взривни устройства, и които не могат да възпрепятстват международната търговия и сътрудничество в ядрената област. ГЯД работи в тясно сътрудничество с МААЕ. Р България се е присъединила към Ръководните правила за износ на ядрени материали и свързаното с тях оборудване през 1984 г. Европейската комисия участва като наблюдател в работата на режима. Няма новоприети държави членки в Групата на ядрените доставчици през 2012 година. По-подробна информация за ГЯД е публикувана на www.nuclearsuppliersgroup.org.

Договори и организации за неразпространение на ОМУ

България подкрепя активно прилагането на основополагащи международните конвенции и договори в областта на неразпространението на ОМУ:

- Конвенция за забрана на разработването, производството, натрупването и употребата на химическо оръжие и за неговото унищожаване - подписана на 13.01.1993 г. в Париж и ратифицирана със закон, приет от 38-мо Народно събрание на 29.06.1994 г.
- Договор за неразпространение на ядреното оръжие - Ратифициран с Указ № 668 на Президиума на Народното събрание от 10.07.1969 г. и Допълнителния протокол към него, ратифициран със закон, влязъл в сила от 10.10.2000 г.;
- Конвенцията за забрана на разработването, производството и натрупването на запаси от бактериологични (биологични) и токсични оръжия и за тяхното унищожаване – Ратифицирана с Указ № 1524 на Държавния съвет от 30.06.1972 г.

Сътрудничество между компетентните органи и индустрията

За ефективното функциониране на националните системи за експортен контрол от особена важност е тясното сътрудничество между компетентните органи и представителите на индустрията и академичната и научна общност. Във връзка с новото законодателство в областта на експортния контрол на ПСО и ИТДУ и с цел повишаване информираността на индустрията през м. юни 2012 г. бе организиран двудневен семинар от Българската стопанска камара и дирекция „Международно контролирана търговия и сигурност“, МИЕТ.

ОГРАНИЧЕНИЯ И ЗАБРАНИ

ОГРАНИЧЕНИЯ И ЗАБРАНИ ЗА ДОСТАВКИ НА ВЪОРЪЖЕНИЯ И СВЪРЗАНО ОБОРУДВАНЕ

Целите, които си поставя международната общност в областта на експортния контрол на ПСО, и политиката, която следва в тази област, са основно продиктувани от загрижеността и ясната необходимост от прилагането на ефективни мерки по недопускането на разпространението на конвенционални оръжия и ОМУ и попадането им в държави, лица и организации, които не се съобразяват с международно приетите норми и чиито действия представляват потенциална заплаха за мира и сигурността на съвременното общество.

Важна роля в прилагането на ефективен експортен контрол е спазването на санкциите и ограниченията, наложени от СС на ООН, от ЕС и ОССЕ.

Другите правни норми на ЕС, които съдържат ограничения или забрани по отношение на продажбите и доставките на въоръжение, се транспонират в националното ни законодателство чрез съответните актове на Министерския съвет.

Списъкът на държавите и организациите, спрямо които Р България прилага забрана или ограничения върху продажбите и доставките на въоръжение и свързаното с него оборудване е определен с Постановление № 272 на МС от 30.10.2012 г. за изменение и допълнение на ПМС № 91 на от 9.04.2001 г.

През 2012 г. бяха приети ограничителни мерки срещу Иран, Сирия, Демократична република Конго, Република Гвинея Бисау, Египет, Сомалия, Зимбабве, Беларус и др.

Подробна информация за наложените ограничения по държави е публикувана на страницата на Съвета на ЕС: http://eeas.europa.eu/cfsp/sanctions/docs/measures_en.pdf.

Данни за износа, вноса и трансфера
на продукти, свързани с отбраната, и
на изделия и технологии с двойна
употреба

С цел да бъдат представени реално осъществените дейности с ПСО и ИТДУ, в приложенията към настоящия доклад не е включена информация за разрешенията/удостоверенията в случаите на извършване на временен и обратен износ/трансфер с цел ремонт, демонстрации, участие в изложения и др., както и временен и обратен внос/трансфер за същите цели.

Данни за износ, внос, трансфер, транзит, превоз и брокерски сделки с ПСО през 2012 г.

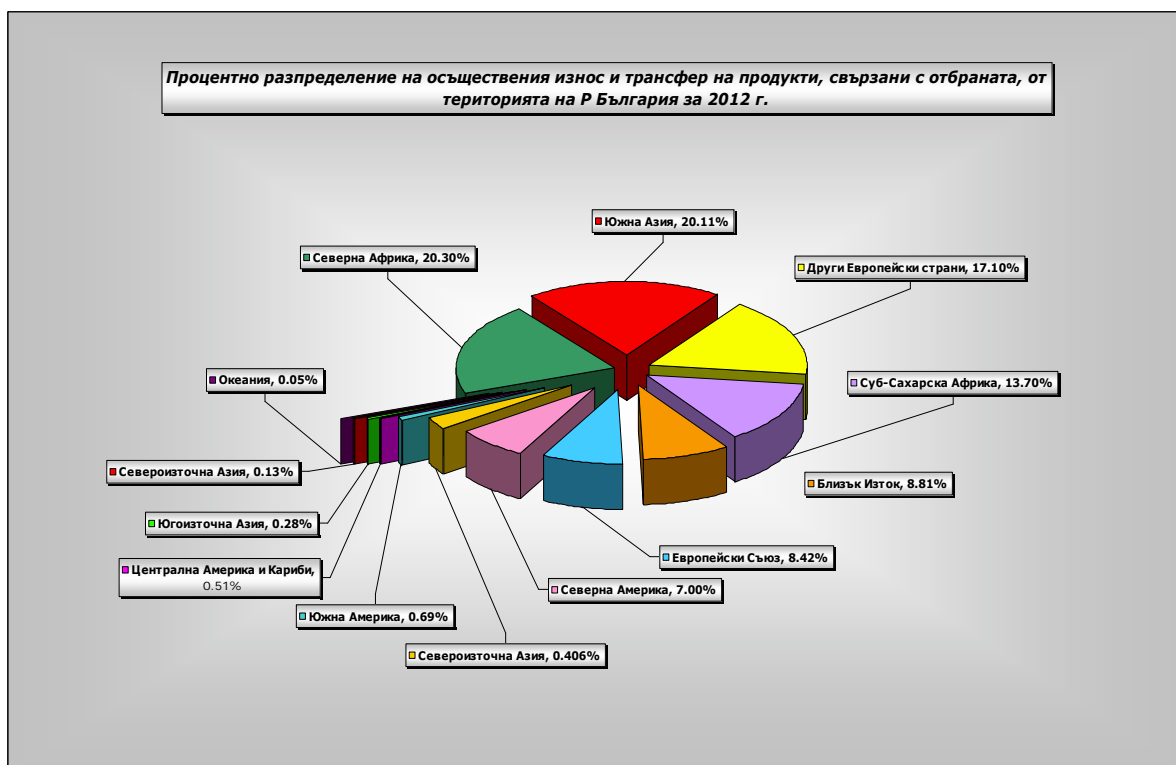
През 2012 г. Междуведомствената комисия е издала общо 843 разрешения. От тях 499 са за износ и трансфер на ПСО от територията на Р България, като най-голям брой разрешения за износ и трансфер са издадени за САЩ, Египет, Казахстан, Мали, Индия, Германия, Полша и Чехия. Общата стойност на издадените разрешения за износ и трансфер на ПСО от територията на Р България е 349 **052 743 евро**. (Приложение 3).

➤ Износ и трансфер на ПСО от територията на Р България

През 2012 г. е реализиран износ и трансфер на ПСО от територията на Р България на ПСО на обща стойност 219 **412 155 евро**.

Най-големи обеми по стойност са осъществени за Алжир, Афганистан, Индия, Египет, Мали и САЩ. Обект на износ са основно изделия от категории CO3, CO4, CO1 и CO10, следвани от категории CO16 и CO13 от Списъка на ПСО (Приложение 3).

Междуведомствената комисия е отказала издаването на едно разрешение за износ на ПСО от Р България – на основание критерий 4 на чл. 2 на Обща позиция 2008/944/ОВППС на Съвета на ЕС от 08.12.2008 г., определяща общи правила за режим на контрол върху износа на военни технологии и оборудване и чл. 37, ал. 1, т. 1 от Закона за експортния контрол на оръжия и изделия и технологии с двойна употреба.

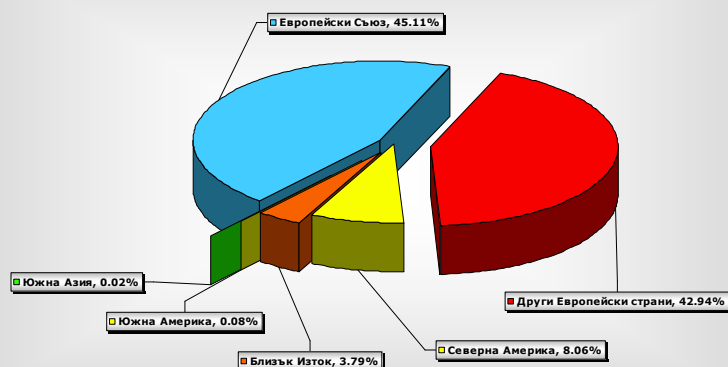

➤ Внос и трансфер на ПСО за територията на Р България

През 2012 г. са издадени 310 разрешения/удостоверения за внос и трансфер за територията на страната на ПСО, като най-голям брой разрешения/удостоверения са издадени за внос и трансфер за територията на страната от Германия, САЩ, Чехия, Сърбия и Украйна. Общата стойност на издадените разрешения/удостоверения за внос и трансфер на ПСО за територията на Р България е 395 **337 459 евро**. (Приложение 4).

Общата стойност на реализирания внос и трансфер за територията на страната е 39 **969 265 евро**, като най-голяма част от осъществения внос и трансфер е от Германия, Сърбия и Украйна. Основната част от внасяните изделия е от категория СО1, следвана от категория СО3 и СО4. По-голямата част от стойността на вноса и трансфера се отнася за изделия, предназначени за модернизацията на Българската армия. Другата част се формира от стрелково оръжие, предназначено за продажба на вътрешния пазар, а също така и внос и трансфер на боеприпаси с цел унищожаване.

Процентно разпределение на осъществения внос и трансфер на продукти, свързани с отбраната, за територията на Р България за 2012 г.

➤ Транзит, превоз и брокерска сделка с ПСО

През 2012 г. са издадени 33 разрешения за транзит и превоз на ПСО през територията на Р България. За същия период Междуведомствената комисия е издала едно разрешение за брокерска сделка с ПСО.

Данни за износ, трансфер и внос на изделия и технологии с двойна употреба през 2012 г.

Физическите и юридическите лица подлежат на регистрацията за извършване на износ и трансфер на ИТДУ. Регистриращият орган е министърът на икономиката, енергетиката и туризма. Регистрацията за износ и трансфер, и регистрацията за брокерска дейност с ИТДУ се извършва за срок от три години, като всяка следваща регистрацията се извършва за същия срок.

През 2012 г. министърът на икономиката, енергетиката и туризма е издал 19 удостоверения за право за извършване на износ и трансфер на ИТДУ и 12 удостоверения за право за извършване на брокерска дейност с ИТДУ, за които се поддържа публичен регистър.

➤ Износ:

През 2012 г. са издадени 14 разрешения за износ на обща стойност 4 478 059 **евро**, по които е извършена реализация на обща стойност 3 001 526 **евро**. По генерално разрешение на Съюза за износ (ГРСИ) № EU001 в Междуведомствената комисия са постъпили 30 декларации за осъществен износ, възлизащ на стойност 577 224 **евро**. (Приложение 5)

Държава - вносител	Стойност на осъществените доставки, евро	Брой разрешения, по които е осъществен износ
Индия	306 120	1
Армения	74 989	1
Албания	15 600	1
Сингапур	2 954	1
Грузия	14 527	1
Косово	41 664	1
Таджикистан	38 552	1
Русия	421 321	4
САЩ **	577 224	1
Украйна *	1 508 575	3
Общо:	3 001 526	15

*осъществен износ по издадено разрешение през 2011 г.

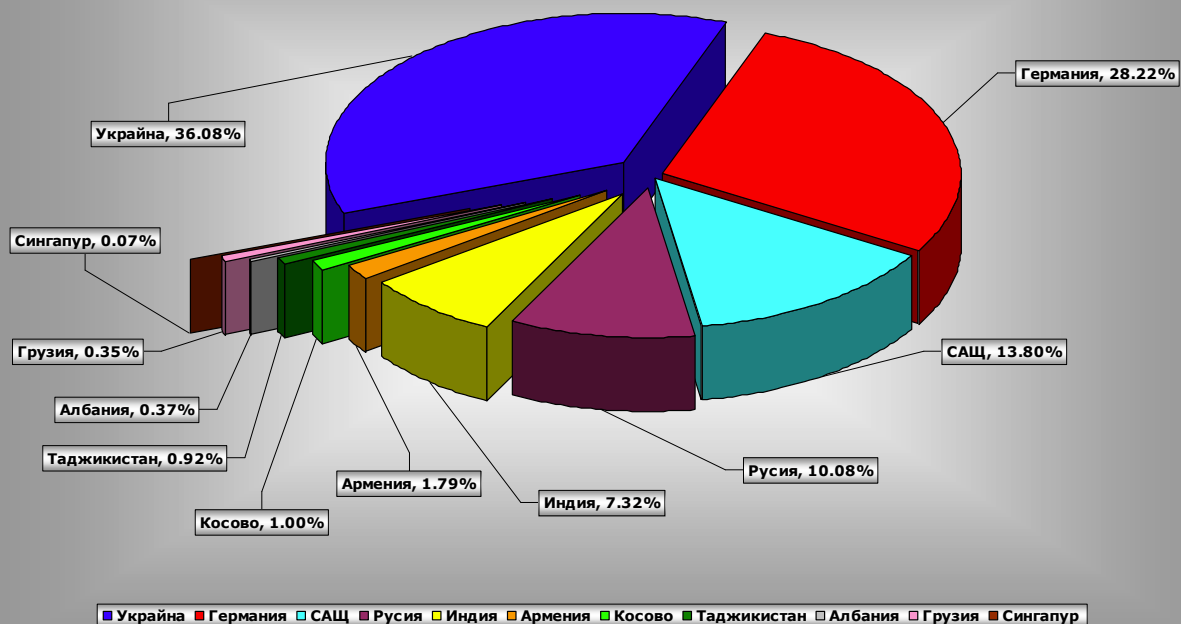
**осъществен износ по ГРСИ № EU001

➤ Трансфер:

През 2012 г. Междуведомствената комисия е издала **едно** разрешение за трансфер на стойност 4 674 **824 евро**, по което е извършена частична реализация на стойност 1 179 **964 евро**.

Държава - получател	Стойност на осъществените доставки, евро	Брой осъществени разрешения
Германия	1 179 964	1

Процентен дял по държави на осъществения износ и трансфер от територията на Република България

➤ **Внос:**

През 2012 г. са издадени 28 удостоверения за внос на стойност 87 074 812 **евро**, по които е извършена реализация на стойност 84 169 813 **евро**. (Приложение 6)

Държава-износител	Стойност на осъществените доставки, евро	Брой удостоверения, по които е осъществен внос
Босна и Херцеговина*	517 349	2
Грузия	44 100	1
Канада	8 893	1
Китай	656 083	11
Русия	82 716 208	6
Украйна*	31 880	3
Швейцария	195 300	1
Общо:	84 169 813	25

*осъществен внос и по издадени удостоверения през 2011 г.

Процентен дял на осъществения внос по държави

